

Втората частъ може да се нарече чиста критика на договора отъ 19 февруарий.

Изобщо казано, този важенъ документъ е диктуванъ отъ скрити намѣрения и е крайно пристрастенъ. Той е прѣпълненъ съ прѣувеличения, съ наранителни подметания и, може да се каже до извѣстна степенъ съ прѣстѣпна замисль спрѣмо Русия. Той осждалъ несправедливо великото дѣло на руския императоръ въ Санъ-Стефано. А за да възбуди повече враждата противъ Русия, Сализбури съобщилъ веднага циркуляра на пресата.

Нѣколко дена по-късно лордъ Биконсфилдъ произнесълъ една рѣчь въ камарата на лордове¹⁾ въ която рѣчь той подчерталъ нотата на Сализбури: „Санъ - Стефанскиятъ договоръ, говори той, събаря съвсѣмъ това, което ние наричаме Европейска Турция; той създава една България, която не е населена съ българи; тѣзи България се простира до Черно море и Егейското, а Санъ-Стефанския договоръ създава нови закони върху грѣцкитѣ провинции въ Епиръ и Тесалия, закони наложени изключително отъ Русия . . . Черното море ще бжде, както Каспийското, руско езеро . . . И понеже Русия взима Бесарабия, то нейното надмощие ще се отрази и върху плаването по Дунава. Ако Санъ-Стефанскиятъ договоръ се приеме, то той ще прѣчи на английската търговия въ Персия. Дарданелитѣ нѣма да бждатъ вече свободни, понеже Турция ще бжде васална на Русия“ . . .

Поведението на Велико-Британия спрѣмо Русия доказвало много добрѣ, че Лондонския кабинетъ не искалъ и да чуе за Санъ-Стефанския договоръ; отъ друга страна ние видѣхме какъ Вѣнския кабинетъ отклонилъ прѣдложенията на Петербургския. Причината на това е Бисмаркъ; той завързалъ прѣговори съ Лондонъ, като едновременно гдѣделичкалъ амбицията на Францъ Иосифъ и прилагалъ принципа: *la force prime le droit*.

¹⁾ Livre bleu.